

19. Americká revoluce – vznik USA

Výsledky pařížského míru z roku 1763 ukončujícího sedmiletou válku přinesly nejen potvrzení vítězství Velké Británie a ztrátu téměř všech držav Francie na severoamerickém kontinentu, ale i změnu ve vztahu londýnské vlády k jejím koloniím rozprostírajícím se mezi Floridou a Novou Anglií.

Spory mezi osadníky a mateřskou zemí přerostly během několika málo let v ozbrojený konflikt, který vedl k osamostatnění původních třinácti osad a ke vzniku Spojených států amerických, z nichž se do konce 19. století stala jediná skutečná velmoc na západní polokouli.

Britské osady v Severní Americe po roce 1763:

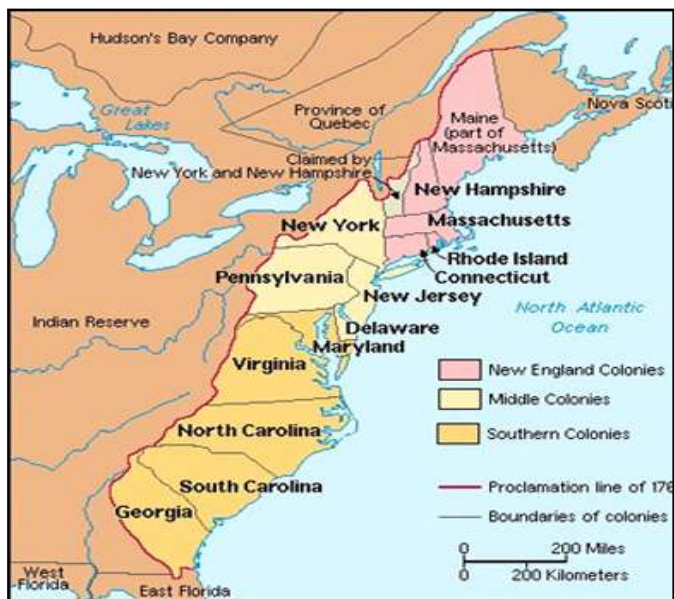
Život britských osadníků

Počet obyvatel jednotlivých kolonií trvale rostl. Jestliže na počátku 18. století žilo v **třinácti britských državách** 250 000 osadníků, v roce 1775 to bylo již desetkrát tolik a v roce 1800 tam žilo více než 5 milionů osob.

Z pobřeží postupovali nově příchozí evropští přistěhovalci na západ do vnitrozemí, aby zde našli novou půdu, na níž by mohli svobodně hospodařit. Během jednoho století dosáhli vrcholů Apalačského pohoří a začali sestupovat do údolí řeky Ohio [ohajo].

K velmi smutným kapitolám této „pionýrské doby“ v osídlování Severní Ameriky patří **boje s Indiány**. Původní obyvatelstvo amerického kontinentu se fyzicky i kulturně lišilo od bílých dobyvatelů, kteří je díky tomu považovali za duševně méněcenné. Konflikt mezi Indiány a kolonisty byl proto nevyhnutelný. Převaha evropských zbraní se záhy prosadila a ve většině britských kolonií bylo původní obyvatelstvo buď zcela vyhlazeno, nebo zatlačeno dále na západ.

Osady, které kolonisté v Severní Americe na východním pobřeží vytvořili, byly velmi odlišné jak z hlediska hospodářského, tak správního a politického.

Evropskou kolonizaci Severní Ameriky již od samotného počátku provázely boje s Indiány.

V **severních** oblastech převládaly **malé farmy**, obyvatelé se zabývali i **rybolovem**, ve městech pak **obchodem**. Jedním z největších amerických měst byl přístav **Boston** v kolonii Massachusetts [mesečusets]. Přísně zbožnému společenskému životu a životnímu stylu udávali tón angličtí **puritáni**.

Prostředí ve **střední** oblasti atlantického pobřeží bylo národnostně mnohem **pestřejší**. Proto zde bylo obyvatelstvo nábožensky mnohem **tolerantnější** a není divu, že se tu rozvinul čilý obchodní ruch. Města jako **New York** či **Philadelphia** [filadelfia] se měla později stát i **centry průmyslové výroby**.

Zcela odlišný charakter měly **jižní kolonie**. Zde převažovalo **zemědělství**, zejména se pěstovala bavlna, cukrová třtina a tabák. Na rozsáhlých **plantážích** využívali bílí osadníci práce **černých otroků**, kteří byli za krutých podmínek dováženi z Afriky. Otroci byli považováni za mluvící dobytek a podobně s nimi bylo i zacházeno. K tvrdé práci patřila i naprostá poslušnost vůči majiteli, který mohl otroky podle své úvahy trestat či prodávat.

O

Otokářská rezidence u městečka Camden ve státě Alabama. Podobná honosná sídla bohatých plantážníků vznikla i na jiných místech jižních států dnešních USA. Snahou otrokářů bylo vyrovnat životnímu stylu evropské šlechty, což mnohé vedlo k obrovskému zadlužení. Mnozí z nich tak podporovali boj proti Velké Británii jen proto, aby se mohli svých dluhů zbavit.

V některých koloniích počet otroků i několikanásobně překračoval počet bílých osadníků. Otokářství v jižních koloniích bylo od počátku 18. století terčem ostré a nesmiřitelné kritiky náboženských organizací ze severu. K úplné likvidaci otrokářství došlo až o století později.

Přestože se jednotlivé kolonie od sebe velmi lišily, měly i hodně společného. Tisíce mil oceánu mezi nimi a Velkou Británií bránily přímé kontrole z metropole. Všechny kolonie postupně získaly různou míru **samosprávy**. Zdejší bělošské obyvatelstvo se podílelo na správě veřejných věcí v daleko větší míře než v mateřských zemích. Velká Británie měla zájem na tom, aby osadníci bojovali za rozšíření jejího panství za mořem, a proto do roku 1763 nijak nezasahovala nejen do politických, ale ani do hospodářských

Výsledkem náboženského fanatismu některých puritánů byly i známé čarodějnické procesy.

► S jakým městem jsou nejznámější procesy s čarodějnicemi spojeny?

► Kteří další Evropané se podíleli na kolonizaci této části Severní Ameriky?

► K jakým křesťanským vyznáním se hlásili?

Bavlník pěstovaný v jižních státech a dodávaný do britských textilek byl zdrojem obrovského bohatství pro majitele plantáží – proto se mu taky někdy přezdívalo „bílé zlato“.

► Které další plodiny se pěstovaly na plantážích?

záležitostí osad. Po vítězství v sedmileté válce už britská vláda pomoc osadníků proti Francouzům nepotřebovala. Oproti předcházející praxi začaly britské úřady více zasahovat do života osadníků ve snaze upevnit si nad všemi državami v Severní Americe svou moc a využívat je nově i k vlastnímu ekonomickému prospěchu – jako zdroj levných surovin a odbytiště pro britské výrobky. Britský parlament se snažil potlačit rozvoj průmyslu a obchodu v koloniích, aby tak chránil britské podnikatele před možnou zámořskou konkurencí.

Spory osadníků s metropolí

Úspěšným zapojením do bojů s Francouzi získali osadníci nejen důležité vojenské zkušenosti, ale vzrostlo i jejich sebevědomí. U řady z nich došlo k posílení pocitu jednoty mezi osadami z různých částí britských držav, a tak proti londýnské vládě, která se je snažila stále více omezovat v jejich právech i celkovém rozvoji, začali od počátku postupovat společně.

Londýn začal dbát na dodržování dávno zapomenutého zákona o plavbě, podle něhož mohlo být dováženo zboží do Velké Británie či do jejích kolonií jen na britských lodích. Z obavy před indiánským povstáním zakazovala britská vláda osadníkům usazovat se za Appalačským pohořím, čímž zklamala naděje všech, kdo chtěli expanzí na západ získat novou půdu. Po válce s Francií byly navíc na území kolonií trvale umístěny britské jednotky. Podle vyjádření britských úřadů mělo vojsko sloužit jako ochrana osadníků před Indiány, ale ti se začali obávat, že je namířeno spíše proti nim, navíc měli začít hradit náklady na jeho udržování.

Od 60. let 18. století se napětí mezi koloniemi a mateřskou zemí začalo zvyšovat zejména kvůli **otázce daní**. Sedmiletá válka přinesla Velké Británii nejen vítězství, ale i ohromné dluhy, na jejichž splácení se měli podílet i osadníci. Proto byla zaváděna nová cla na zboží (papír, čaj, sklo), které musely kolonie dovážet z Britských ostrovů. Z výnosů cel a nových daní měly být hrazeny výdaje na udržování armády a rostoucí aparát koloniální správy. Na mínění kolonistů nebrala vláda ohled.

Reakce amerických novin na **Zákon o kolkovém** (1765), podle kterého musely být veškeré tiskopisy a úřední listiny opatřeny kolkem, šlo v podstatě o novou formu daně státu. Autor článku předpovídá v důsledku tohoto zákona zánik novin.

Osadníci neměli žádné zastoupení v britském parlamentu, který daně pro ně schvaloval. Proto reagovali protesty a **bojkotem dováženého zboží**. Např. pití čaje považovali osadníci za protivlastenecký čin. Bojkot zboží velmi poškozoval britské obchodníky, a tak byl po roce zákon o kolkovém odvolán a clo bylo

Jiří III. (žil v letech 1738–1820) byl třetím panovníkem hannoverské dynastie, takže kromě toho, že stál v čele království Velké Británie a Irska, byl zároveň i hannoverským kurfiřtem (od roku 1814 též králem). Na rozdíl od svých dvou předchůdců se narodil ve Velké Británii a angličtina byla jeho rodným jazykem. Období jeho vlády bylo poznamenáno sérií vojenských konfliktů – sedmiletá válka s Francií, boj se severoamerickými osadami i s císařem Napoleonem I.

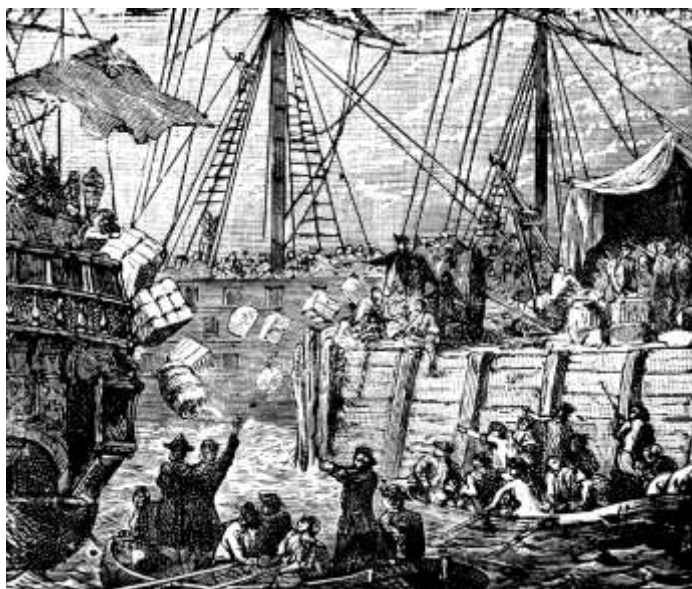
Duch roku 1776 – na tomto obraze (A. M. Willard) zachycujícím scénu z boje za nezávislost je velmi dobře patrné odhodlání, se kterým se severoameričtí osadníci rozhodli bojovat za svá práva proti britské vládě i se zbraní v ruce.

nově vybíráno jen na dovoz čaje, na který získala monopol britská Východoindická společnost.

Předáci amerických osadníků začali diskutovat i o dalších možnostech odporu proti britské koruně. Velkou odezvu mezi vzdělanými Američany měly radikální osvícenské ideje o **přirozených lidských právech**, o svobodě, rovnosti či o právu občanů volit si svoji vládu. Londýn a kolonie směřovaly postupně k otevřenému střetnutí.

Americká revoluce

Napětí mezi osadníky a britskou korunou se stupňovalo, začalo docházet i k prvním srážkám mezi vojskem a civilisty. V prosinci roku 1773 pronikla na britské lodě kotvící v bostonském přístavu skupina osadníků a do moře naházela celý náklad čaje. Tento „**bostonský čajový dýchánek**“ (nebo také „bostonské pití čaje“) se stal roznětkou a vedl k dalšímu zhoršení vztahů mezi osadníky a jejich mateřskou zemí. Ta se pokusila zlomit odpor kolonií omezováním jejich samosprávy a posilováním armády.

Bostonské pití čaje

Po odvolání nepopulárních celních poplatků na dovoz barev, papíru, skla a mnoha dalšího zboží, zbylo jen clo na čaj ve výši tři pencí na jednu libru čaje. Nespokojenost osadníků vyvrcholila v okamžiku, kdy lodě Východoindické společnosti přivezly do Bostonu náklad indického čaje. Osadníci v převlečení za Indiány pronikli na britské lodě a veškerý jejich náklad v počtu 343 beden naházeli do moře. Britský král Jiří III. „bostonský čajový dýchánek“ označil za vzpouru a rozhodl se ji tvrdě potlačit. Britský parlament na králův popud přijal tvrdá opatření namířená proti kolonistům. Přístav v Bostonu byl uzavřen do doby, dokud osadníci nenahradí škody britské společnosti a současně byla zrušena svobodomyslná ústava státu Massachusetts, na jehož území k incidentu došlo.

Zjistěte, kolik pencí má jedna britská libra.

Na protest proti represivním krokům londýnské vlády se o rok později sešli ve **Philadelphii** zástupci kolonií na tzv. **prvním kontinentálním kongresu**, aby jednali o společném postupu osadníků vůči opatřením britských úřadů. Zástupci jednotlivých osad se zde dohodli na úplném bojkotu britského zboží a vytváření **ozbrojených milicí** pro případ, že by se Londýn rozhodl zasáhnout vojenskou silou. Obavy to rozhodně nebyly liché. Otevřené srážky mezi britskou armádou a milicemi vypukly již roku 1775. Boje urychlily svolání **druhého kontinentálního kongresu**. Oddíly milicí byly prohlášeny za kontinentální armádu a jejím vrchním velitelem byl jmenován bohatý plantážník z Virginie, **George Washington** [džórdž vošington] (žil v letech 1732–1799). Když britský panovník **Jiří III.** (1760–1820) odmítl jakékoliv jednání s osadníky o jejich protestní petici a kompromisních návrzích na řešení sporu, převážil mezi účastníků kongresu názor, že jedinou možností je boj za nezávislost. Dne **4. července 1776** schválil

Newyorčané strhávají jezdeckou sochu Jiřího III. jako symbol nenáviděné britské nadvlády krátce po vyhlášení nezávislosti ve Philadelphii – 9. 7. 1776.

kongres **Prohlášení o nezávislosti a o unii**, vznikl tak nový stát **Spojené státy americké**.

V Prohlášení nezávislosti z roku 1776 je mimo jiné obsaženo i zdůvodnění odtržení od Velké Británie:

„Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že jsou Stvořitelem nadáni jistými nezcizitelnými právy, že mezi tato práva náleží život, svoboda a hledání osobního štěstí. Že k zajištění těchto práv se ustavují mezi lidmi vlády, které odvozují svoji oprávněnou moc ze souhlasu těch, jimž vládnou. Že kdykoli počne být některá vláda těmto cílům na překážku, je právem lidu změnit ji nebo odstranit a ustavit vládu novou...“

... proto my, představitelé Spojených států amerických, shromáždění ve Všeobecném Kongresu, dovolávající se u nejvyššího soudce světa správnosti svých úmyslu jménem a z moci dobrého lidu těchto kolonií, slavnostně zveřejňujeme a prohlašujeme, že tyto kolonie jsou a po právu mají být svobodnými a nezávislými státy, že jsou zproštěny veškeré poddanosti britské koruně a že veškeré politické svazky mezi nimi a státem Velké Británie jsou mají a mají být úplně rozváznuty. A že jako svobodné a nezávislé státy mají plnou moc vypovídat válku, uzavírat mír, sjednávat spojenectví, zřizovat obchod a provádět všechny ostatní úkony a věci, jež nezávislé státy mohou po právu činit. A na podporu tohoto prohlášení, pevně spoléhající na ochranu božské prozřetelnosti, navzájem a jeden druhému zaručujeme své životy, své statky a svou nedotknutelnou čest.“

(Výchova k občanství, texty a dokumenty pro střední školy – s. 507-510)

Která práva má podle Prohlášení nezávislosti člověk od svého narození, to znamená, že jsou přirozenými právy člověka?

Co je v moci nezávislého státu? Jak jsou v Prohlášení pojaty jednotlivé osady?

Účastníci kongresu přijali na podzim roku **1777** první ústavu Spojených států amerických – tzv. **Články konfederace**. Vzhledem k tomu, že král Jiří III. nezávislost kolonií odmítl uznat, rozpoutal se několikaletý konflikt osadníků s britskými jednotkami označovaný jako „**válka za nezávislost**“.

Do odboje proti Velké Británii se nezapojila podle odhadů nejméně třetina osadníků, přičemž značná část z nich dokonce bojovala v britských jednotkách. Po kapitulaci britských jednotek většina z těch, kdo byli loajální k mateřské zemi, odešla především do Kanady. O svůj majetek v bývalých koloniích díky svému postojí přišli stejně jako král Jiří III. a jím vedená anglikánská církev. Půda zabavená přívržencům krále byla po skončení války za nezávislost rozprodána

► Co znamená zkratka USA?

První vlajka USA vznikla ještě před vyhlášením nezávislosti. Na žádost George Washingtona a jeho dvou přátel ji podle legendy vytvořila americká švadlena Betsy Ross (viz na obr.) již v květnu 1776. Tato varianta vlajky USA se používala v období let 1777–1795.

► V čem se liší tato americká zástava od dnešní vlajky USA?

► Co označují pruhy a hvězdy na vlajce USA?

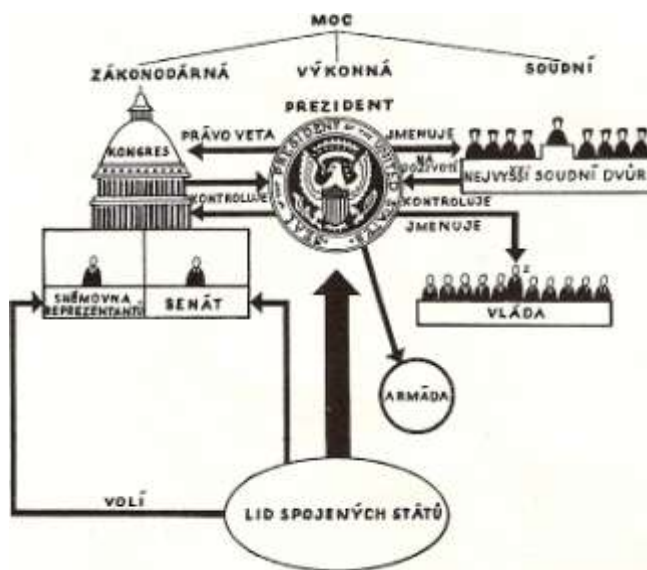
Vyhlášení nezávislosti – komise vedená Thomasem Jeffersonem předkládá návrh „Prohlášení nezávislosti“ členům Kongresu ve Philadelphii.

► Zjistěte, proč se roku 1777 říká „rok tří šibenic“.

farmářům. Není bez zajímavosti, že na straně Britů bojovalo více černých otroků než na straně osadníků, neboť byli ovlivněni slibem londýnské vlády, že jim po skončení války dá nejen svobodu, ale i půdu k obživě.

Boj severoamerických osadníků za svobodu podpořilo velké množství dobrovolníků z celé Evropy – např. francouzský markýz de La Fayette [d lafajet] či polský generál Tadeusz Kościuszko [tadeuš koščuško], jenž se stal dokonce poručíkem samotného George Washingtona. Po vítězství osadníků v bitvě u Saratogy roku 1777 se na stranu rebelů přidali i tradiční nepřátelé Velké Británie – Francie a Španělsko, které svým loďstvem blokovaly posily z Velké Británie a znesnadňovaly tak zásobování britských jednotek na severoamerické pevnině. Navíc poskytly Američanům velkorysou finanční pomoc. S jejich podporou se podařilo Američanům získat převahu. Roku 1781 kapitulovaly zbývající britské jednotky u Yorktownu [jórkaunu], čímž bylo o výsledku války rozhodnuto. Mírovou smlouvou uzavřenou v Paříži z roku 1783 musela Velká Británie uznat nezávislost **Spojených států amerických** včetně jejich západní hranici na řece Mississippi.

Na základě Článků konfederace, které byly v roce 1781 potvrzeny jako první ústava nezávislého státu, vznikly USA jako volný svazek fakticky nezávislých států se slabou ústřední vládou. V krizových situacích se systém konfederace ukázal jako nefunkční, a proto většina amerických politiků začala uvažovat o jeho zásadní změně. V květnu 1787 se sešli zástupci jednotlivých zemí ve Philadelphii, aby tu jednali o nové ústavě USA. Nová **federální ústava** schválená v roce 1789 přinesla kompromis mezi přívrženci pevné centrální vlády a stoupenci volného soustátí. Současně ústava zachovala práva jednotlivých států, včetně otrokářství na jihu. Podle nové ústavy byl zvolen **první americký prezident George Washington**, který v úřadu setrval dvě volební období až do roku 1797. V roce 1791 bylo přijato deset ústavních doplňků, známých jako **Listina práv**. Články zajišťovaly základní práva občana Spojených států amerických – svobodu náboženství, slova, tisku, shromažďování, ale i právo nosit zbraň.

Rozdělení moci podle dosud platné americké ústavy odráží klasické osvícenské teorie – moc výkonnou představuje **prezident USA** a jím jmenovaná federální vláda. Zákonodárnou moc má **dvoukomorový Kongres**, který přijímá zákony

Tři z „Otců zakladatelů“:

George Washington

Thomas Jefferson [tomas džefrns] (žil v letech 1743–1826)

Benjamin Franklin [benžemin frenklin] (žil v letech 1706–1790)

► Kde v USA je postaven slavný památník věnovaný významným americkým politikům?

► Zpracujte ve skupinách medailonky věnované těmto třem mužům. O co se zasloužil George Washington? Který zásadní dokument vytvořil Thomas Jefferson? Čím se proslavil kromě politiky Benjamin Franklin?

► Kteří z politiků, kteří se zasloužili o vznik USA, jsou na amerických bankovkách?

platné pro všechny občany federace. Kongres je rozdělený na Sněmovnu reprezentantů, v níž je každý stát zastoupen podle počtu obyvatel různým počtem poslanců, a Senát, kde má každý stát bez ohledu na velikost dva zástupce. Soudní moc řídí **Nejvyšší soud**, který má dohlížet zejména na dodržování textu Ústavy.

Kterí evropští osvícenci definovali jako první ideální rozdělení moci ve státě na tři nezávislé a vzájemně se kontrolující složky?

Jak se jmenuje současná hlava USA? Na jak dlouhé funkční období jsou voleni američtí prezidenti? V čem se současné prezidentské volby liší od těch vůbec prvních prezidentských voleb v dějinách USA?

Kolik senátorů zasedá v současnosti v Kongresu?

Americká ústava je svým způsobem velmi ojedinělá, od doby svého vzniku se nezměnila, úpravy se dějí formou tzv. dodatků.

Dodatky Ústavy z roku 1791, tzv. Listina práv:

DODATEK I.

Kongres nesmí vydávat zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání nějakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku, právo lidu pokojně se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd.

DODATEK II.

Dobře organizovaná domobrana je nezbytná v zájmu bezpečnosti svobodného státu; právo lidu držet a nosit zbraně nesmí být proto omezováno.

DODATEK V.

Na každého občana, který se má zodpovídat z hrdelního zločinu nebo jiného těžkého zločinu, musí být podána řádná žaloba ze strany velké poroty; nikdo nesmí být nucen svědčit sám proti sobě; nikdo nesmí být zbaven života, svobody nebo majetku bez řádného soudního procesu; soukromý majetek může být vyvlastněn pouze za náhradu.

DODATEK VI.

V každém trestním procesu má obžalovaný právo na rychlé a veřejné přelíčení před nestrannou porotou státu a obvodu, na jejichž území měl být trestný čin spáchán a které jsou podle zákona příslušné. Obžalovaný má právo být informován o příčině a povaze obžaloby a konfrontován se svědky obžaloby. Má též právo dát obeslat prostřednictvím státních orgánů svědky ve svůj prospěch a mít na svou obranu obhájce.

Který z uvedených dodatků v současných Spojených státech velmi často diskutován a proč? Jaký na to máte názor vy sami?

Které další dodatky Ústavy ovlivnily některé základní rysy USA?

Americká revoluce, která jako první uzákonila základní principy demokracie – všichni lidé mají nezadatelná práva a všechna moc vlády vychází z lidu, kterému je zodpovědná – inspirovala nejen řadu revolucí v Evropě, ale měla vliv i národně osvobozené hnutí v Latinské Americe, bojující proti španělské nadvládě.

Otázky a úkoly:

1. Které příčiny vedly ke sporu anglických osad s britskou vládou?
2. Co rozhodlo o vítězství amerických osadníků ve válce za nezávislost?
3. Proč některé evropské absolutistické státy podporovaly boj Američanů za svobodu?
4. Jaký význam pro moderní dějiny měla americká revoluce včetně významných dokumentů, které byly během války a krátce po ní přijaty?
5. Které rozpory nové americké společnosti neřešila ani Ústava z roku 1789 ani Dodatky z roku 1791?

Slovníček pojmů:

bojkot – úmyslné skupinové odmítání výrobků, osob či jejich příkazů

federace – stát skládající se z více rovnocenných států, jejichž svéprávné postavení je zajištěno ústavou, stát zastupuje federální vláda v čele s hlavou státu

konfederace – volný svazek států, které si zachovávají svou úplnou nezávislost

loajalita – věrnost

pionýr – průkopník; kolonista, který odcházel do neznámých končin „divokého Západu“, aby tam začal hospodařit na zabrané půdě

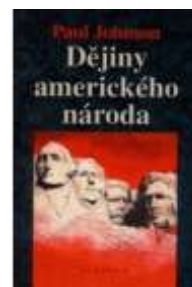
represe – státem organizované násilné pronásledování nežádoucích jednotlivců, případně skupin

ústava (také konstituce) – základní zákon státu upravující státní zřízení a definující důležitá práva a povinnosti občanů

Knihovnička:

Ivan Brož – **George Washington**

Paul Johnson – **Dějiny amerického národa**

Josef Opatrný – **Amerika v proměnách staletí**

Svatava Raková, Josef Opatrný – **USA** (Stručná historie států)
Svatava Raková – **Dobrodruzi, puritáni a Indiáni: Angličané v Novém světě**

Filmotéka:

Čarodějky ze Salemu [The Crucible], režie: Nicholas Hytner (1996)

Patriot [The Patriot], režie: Roland Emmerich (2000)

Revoluce [Revolution], režie: Hugh Hudson (1985)